

Брюксел, 30.9.2020 г.
COM(2020) 625 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г.

{SWD(2020) 212 final}

Образованието е от съществено значение за жизнеността на европейското общество и икономика. Целта на европейското пространство за образование е да се осигури подкрепата, необходима на образователните и обучителните общности за изпълнението на основната им мисия, във времена на предизвикателства и въннения. — Председателят Фон дер Лайен

1 Увод

В своите политически насоки председателят на Комисията Урсула фон дер Лайен поема ангажимент до 2025 г. да превърне европейското пространство за образование в действителност. Образованието е основата, необходима за постигане на лична реализация, пригодност за заетост и активна и отговорна гражданска позиция. Правото на качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот е провъзгласено за първи принцип на Европейския стълб на социалните права. Понастоящем Съюзът преформулира своята основана на устойчивост стратегия за растеж, използвайки екологичния и цифровия преход като двигатели на тази трансформация. Образованието е в основата на европейския начин на живот, като укрепва социалната пазарна икономика и демокрацията със свобода, многообразие, права на човека и социална справедливост.

През юли Европейският съвет постигна съгласие по безпрецедентен пакет за възстановяване, с който да се противодейства на последиците от COVID-19 върху нашите икономики и общества и да се подпомогнат стабилното възстановяване на Европа, както и трансформацията и реформата на нашите икономики. В този контекст инвестициите в образованието, обучението и ефективното използване на умения ще бъдат от ключово значение за подкрепата на икономическия и социалния просперитет на Европа.

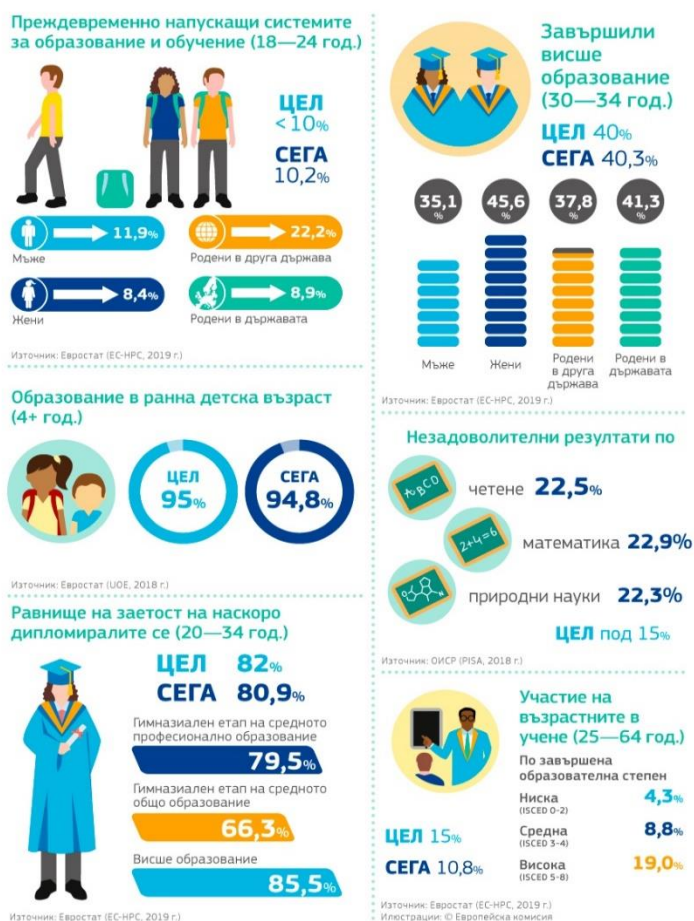
Пандемията от COVID-19 оказва сериозно въздействие върху системите за образование и обучение в Европа. Заради нея над 100 милиона европейци, които са част от образователната и обучителната общност, са изложени на нови, изпълнени с предизвикателства действителности, начини на учене, преподаване и общуване. От съществено значение е да се предотврати прерастването на здравната криза в структурна бариера, ограничаваща ученето и развиването на умения и засягаща перспективите за заетост на младите хора, доходите, както и равнопоставеността и приобщаването в цялото общество. Държавите членки търсят сътрудничество на равнище ЕС в опитите си да изградят устойчиви образователни системи с поглед към бъдещето, като полагат основите на европейско пространство за образование.

В настоящото съобщение се представя засилен подход, с който да се гарантира постигането на европейско пространство за образование до 2025 г. Европейското пространство за образование е свързано с инструмента Next Generation EU и с дългосрочния бюджет на Европейския съюз за периода 2021—2027 г.

В подготвянето на условията и предприемането на необходимите мерки за възстановяване и устойчивост ориентиранията към хората политики са по-важни от

всякога. Образованието и грижите в ранна детска възраст, училищата, професионалното образование и обучение (ПОО), висшето образование, научните изследвания, образованието за възрастни и неформалното учене играят ключова роля. С тези политики трябва да бъде разработен холистичен подход към образованието и обучението и да бъде призната неговата присъща стойност за осигуряването на всеоткривателна основа, гарантираща максимален принос за обществото и участие в него.

Европейското пространство за образование се основава на десетилетия сътрудничество на равнище ЕС в областта на образованието. Стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“) помогна за изграждането на доверие и взаимно разбиране, които подпомогнаха първите инициативи, свързани с европейското пространство за образование¹ и реформите на национално равнище, и улесни предприемането на действия от образователната и обучителна общност в отговор на пандемията от COVID-19.

Постижения в резултат на европейското сътрудничество в областта на образованието и обучението

¹ Посочени по-подробно в работния документ на службите на Комисията.

Чрез сътрудничеството до този момент вече са постигнати значителни резултати в предоставянето на възможности на учителите, подобряването на общото образование, адаптирането към цифровата трансформация и установяването на нови принципи за подобряване на ПОО. Освен това със стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“ са поставени общи цели („целеви показатели“) за ЕС и е предоставен богат набор от инструменти за взаимно учене и подкрепа на политиките, с който държавите членки се насърчават да съсредоточат усилията си върху най-належащите приоритети. Както е показано по-горе, през 2020 г. са постигнати следните резултати:

- Почти 95 % от децата посещават от 4-годишна възраст заведения, предлагащи образование в ранна детска възраст. В тази изключително важна фаза от образованието сега може изцяло да се наблегне върху стандартите за качество, особено по отношение на децата в неравностойно положение.
- През последното десетилетие броят на пълнолетните младежи, завършили висше образование, се увеличи значително, като ЕС дори надминава поставената през 2009 г. цел от 40 %. Придобиването на висше образование води до по-добри шансове за намиране и запазване на работа, по-високи доходи и по-голямо участие в демократичния живот.
- Делът на младежите, напускащи образователната система без диплома за завършен гимназиален етап на средното образование и без да продължат обучението си, спадна от 14 % през 2009 г. до 10,2 % през 2019 г. и така на практика ЕС изпълни целта си от 10 %. С това постижение се подпомага борбата с капана на ниската квалификация при младежите.
- ЕС не постигна целта си делът на 15-годишните с ниски постижения по четене, математика и природни науки да бъде намален под 15 % до 2020 г. Като цяло ЕС изостава и в трите области: повече от една пета от 15-годишните не могат да извършват елементарни задачи по тези предмети, а резултатите им са тясно свързани с техния социално-икономически статус.
- Процентът на заетост на лицата, наскоро завършили образованието си, се увеличи до 80,9 % през 2019 г., което е знак за стабилно възстановяване от рекордно ниските 74,3 %, отчетени през 2013 г., и доближава целта на ЕС от 82 %.
- Участието на възрастните в учене не достигна целта от 15 %, което отчасти се дължи на финансовата криза, но се покачи до 10,8 % през 2019 г., като разликите между отделните държави членки са големи.

В новата стратегическа програма за периода 2019—2024 г., приета от Европейския съвет на 20 юни 2019 г., се подчертава, че държавите членки *“трябва да увеличат инвестициите в човешките умения и образование”*. При първия по рода си съвместен политически дебат, проведен на 8 ноември 2019 г., министрите на образованието и на финансите се споразумяха, че инвестирането в образованието, уменията и компетентностите е необходимост за всички държави членки и следва да бъде стратегически приоритет за ЕС². Непосредственото предизвикателство за някои

² В Резолюцията на Съвета относно по-нататъшното развитие на европейското пространство за образование се отправя призив към държавите членки и Комисията „[д]а насърчават сътрудничеството и обмена на данни за ползите

държави членки е да се осигури адекватно равнище на инвестиции в образованието и обучението. За други основният проблем е ефикасното и ефективно разходване на средства.

Програмата „Еразъм+“ е от съществено значение за по-широкото използване на успешни практики и подобряването на сътрудничеството за реформи на национално равнище, както и за финансовото подпомагане на изпълнението на действия на равнище ЕС, като например подкрепата за изпълнение на ангажимента на ЕС за насърчаване чрез образование на гражданското участие, основните свободи, толерантността и недискриминацията. Чрез европейските структурни и инвестиционни фондове бяха осигурени средства за осъществяването на системни реформи на национално равнище. Чрез Програмата за подкрепа на структурните реформи на държавите членки беше предоставена техническа подкрепа за реформи на системите за образование и обучение.

Важността на тези дейности получи най-високо политическо признание, което повиши европейските амбиции в областта на образованието. В Декларацията от Рим от март 2017 г. лидерите на ЕС обещаха да работят за постигане на Съюз, в който „младите хора получават най-доброто образование и обучение и могат да учат и да намират работа навсякъде на континента“³. За първи принцип на Европейския стълб на социалните права, провъзгласен съвместно от лидерите на ЕС по време на Социалната среща на върха, проведена през 2017 г. в Гьотеборг, са определени качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот⁴. В заключенията на Европейския съвет от 14 декември 2017 г.⁵ се подчертава, че „образованието и културата имат решаващо значение за изграждането на приобщаващи и сплотени общества и за поддържането на нашата конкурентоспособност“, и се определят няколко приоритетни работни направления в съответствие с визията на Комисията за европейско пространство за образование⁶. Комисията постигна напредък по изпълнението на тази задача в първоначалните инициативи за европейско пространство за образование в няколко области⁷.

от инвестициите в образованието и обучението, тъй като по-добрите познания, данни и анализи относно ползите от ефикасни публични инвестиции в образованието и обучението могат да помогнат на държавите членки в разработването на по-приобщаващи, ефективни и адаптивни системи за образование и обучение, като същевременно бъде избегната допълнителната административна тежест за държавите членки“.

³ Декларацията от Рим (2017 г.) <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration/pdf>

⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_bg

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/32204/14-final-conclusions-rev1-en.pdf>

⁶ COM(2017) 673 final.

⁷ Развитие на мрежи от европейски университети; улесняване на достъпа на младежи до образование в чужбина чрез нови услуги, разработени като част от инициативата за европейска студентска карта; установяване на автоматично взаимно признаване във всички държави членки на придобити в чужбина квалификации и на периоди на учене в чужбина; подобряване на преподаването и изучаването на езици; приемане на общи ценности; подобряване на системите за образование и грижи в ранна детска възраст; разработване на нова стратегическа рамка за младежта; проследяване на заетостта и по-нататъшното учене на завършилите; подкрепа за придобиване на ключови компетентности и укрепване на цифровото учене чрез Плана за действие в областта на цифровото образование.

Ще бъде осигурен синергичен ефект между усилията за създаване на европейско пространство за образование и Европейската програма за умения⁸, обновената политика относно ПОО⁹ и европейското научноизследователско пространство, за да се използват знанията като база за възстановяването и просперитета на Европа въз основа на споделените принципи на приобщаване, мобилност и иновации. Чрез тези инициативи, заедно с новата Стратегия на ЕС за равенство между половете (2020—2025 г.)¹⁰, ще се съдейства за безпроблемния преход от училищно към академично обучение, ПОО и работа, както и за превръщането в реалност на ученето през целия живот. Също така ще се насърчи културата на равнопоставеност между половете на работното място и ще се подпомогне борбата с расизма и всички форми на дискриминация, включително свързаните с пола стереотипи.

Въз основа на тези постижения и в съответствие с Резолюцията на Съвета относно по-нататъшното развитие на европейското пространство за образование от ноември 2019 г.¹¹, в настоящото съобщение се излага визия за постигането на европейското пространство за образование до 2025 г. и се представят конкретни стъпки за осъществяването на тази амбиция.

⁸ Съобщение на Комисията „Европейска програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост“ (COM(2020) 274 final), <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=bg>

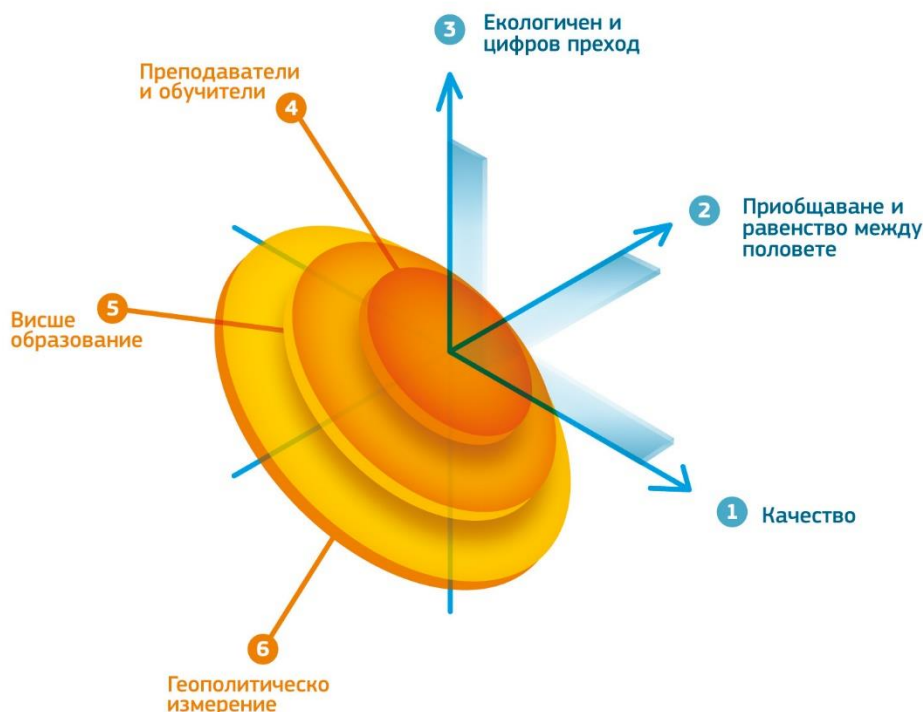
⁹ Предложение за Препоръка на Съвета относно професионалното образование и обучение (ПОО) за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост (COM(2020) 275 final).

¹⁰ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_357

¹¹ Резолюция на Съвета относно по-нататъшното развитие на европейското пространство за образование в подкрепа на ориентирани към бъдещето системи за образование и обучение (ОВ С 389, 18.11.2019 г., стр. 1), <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13298-2019-INIT/bg/pdf>

2 АМБИЦИОЗНО ЕВРОПЕЙСКО ПРОСТРАНСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ

Комисията предлага да се консолидират текущите усилия и да се доразвие европейското пространство за образование в шест измерения.

2.1 Качество:

Качественото образование предоставя на младите хора знанията, уменията и нагласите, с които да постигнат успех в живота и да се справят с многобройните предизвикателства, които ги очакват. На равнище ЕС визията за качество в образованието включва:

- Усвояване на основни умения, включително компетентности в областта на цифровите технологии, което е предпоставка за успех в живота, за намиране на удовлетворяваща работа и за активно гражданско участие¹². Според проучването PISA на ОИСП през 2018 г. делът на учениците в ЕС, които не се справят с изпълнението на основни задачи по математика, природни науки и четене, е бил средно 22,5 % за четенето, 22,9 % за математиката и 22,3 % за природните науки. През периода 2009—2018 г. представянето по природни науки и четене на равнище ЕС се влоши, докато по математика остана стабилно. През 2019 г. една пета от младежите в Европа са заявили, че нямат основни умения в областта на

¹² За ключовата роля на основните умения вж. Препоръката на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот (ОВ С 189, 4.6.2018 г., стр. 1).

цифровите технологии¹³. Въпреки това някои от държавите в ЕС с времето успяха да подобрят представянето си, като осъществиха структурни реформи в образованието, увеличиха автономността на училищата, предприеха действия за премахване на неравенствата още в ранна възраст и инвестираха в учителите. Неусвояването на тези основни умения, необходими за по-нататъшно учене, създава пропуски в уменията, които водят до съществени последици за хората през целия им живот и до необходимост от коригиращи мерки в рамките на ученето за възрастни¹⁴.

- Усвояване на общоприложими умения, като например критично мислене, предприемачество, творчество и гражданска ангажираност, чрез трансдисциплинарни, ориентирани към учащите и основани на предизвикателствата подходи.
- Насърчаване на двойната свобода учащи и учители да се възползват от мобилност, а институциите — да си сътрудничат безпрепятствено както в Европа, така и извън нея. Трансграничната учебна мобилност и сътрудничество са силни двигатели за подобряване на качеството на образователните и обучителните институции. Много преподаватели и учащи обаче все още се изправят пред многобройни препятствия, когато предприемат транснационална мобилност. Възможно е да не получават достатъчно информация и насоки относно учебната мобилност, да не са достатъчно подготвени по отношение на изучаването на езици или да се сблъскват с предизвикателства, свързани с достъпността. Може да съществуват финансови пречки, липса на преносимост на системите за подкрепа на студентите, липса на пълно признаване на резултатите от ученето и квалификацията, придобити по време на мобилността, трудности да се съчетае мобилността с изискванията на учебната програма, което възпира учащите и преподавателите да упражняват тази свобода на движение. Бъдещата учебна мобилност трябва също така да бъде по-устойчива в екологично отношение, както и да може да посреща предизвикателствата, свързани с цифровите технологии, и да се възползва от възможностите, които те създават.
- Насърчаване на изучаването на езици и многоезичието. За да учи и работи в чужбина, както и напълно да опознае културното многообразие на Европа, човек трябва да владее различни езици. С тази способност учащите и учителите могат да се възползват от едно истинско европейско образователно пространство. Ценене и мобилизиране на езиковия произход на учащите.
- Подкрепата за учителите в управляването на езиковото и културното многообразие в училище има ключово значение за постигането на качество в образованието, по-специално чрез преодоляване на трайните дефицити в уменията за четене. Подобен подход също така помага за подобряването на резултатите от образованието на учениците и младежите от мигрантски произход.

¹³ [Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото, 2019 г.](#)

¹⁴ Hanushek, E.A. and Woessmann, L., *The Economic Benefits of Improving Educational Achievement in the European Union: An Update and Extension*, Европейска експертна мрежа по икономика на образованието (EENEE), Аналитичен доклад № 39, 2019 г.

- Въвеждането на европейска перспектива в образованието следва да помогне на учащите да разберат мястото, което Европа като цяло и Съюзът в частност заемат в ежедневието им. Тази европейска перспектива допълва националната и регионалната перспектива и следва да бъде разглеждана по динамичен и многостранен начин, като се насърчава развитието на критично мислене.
- Поддържане на безопасна среда без насилие, тормоз, вредна реч, дезинформация и всякакви форми на дискриминация в образователните и обучителните институции.

2.2 Приобщаване и равенство между половете:

Образованието не успява да намали неравенствата, свързани със социално-икономическия статус, въпреки че образователните системи с най-добро представяне са тези, в които се поставя акцент върху справедливостта¹⁵. Образователният опит на всички лица в цяла Европа следва социални модели. Сред учениците с незадоволителни резултати изключително висок дял имат тези в неравностойно положение. Средният процент на незадоволително представяне по четене и преждевременно напускане на училище е по-висок при момчетата, отколкото при момичетата¹⁶. Селските райони изостават и учениците от мигрантски произход¹⁷ се справят по-зле в училище. С пандемията от COVID-19 още по-силно се открие важността на приобщаването и равнопоставеността в образованието и се показва значимостта на географското местоположение на учениците и семействата. За да се преобърне тази тенденция, в европейското пространство за образование:

- Образователните постижения следва да бъдат разделени от социалния, икономическия и културния статус, за да се гарантира, че образователните и обучителните системи развиват способностите на всяко лице и осигуряват възможност за възходяща социална мобилност. Образованието и грижите в ранна детска възраст играят ключова роля по отношение на това¹⁸. Също така е важно да се отговори по приобщаващ начин на образователните нужди на децата с висок потенциал за учене.
- Образователните системи на всички равнища следва да спазват Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

¹⁵ Равнището на незадоволителните резултати в ЕС27 е едва 9,5 % при учениците от най-горната четвъртина на социално-икономическия индекс. За сметка на това при учениците от най-долната четвъртина тази стойност достига цели 36,4 % (PISA 2018 г., Съвместен доклад за заетостта за 2019 г.).

¹⁶ За анализ на връзката между резултатите от ученето и статуса на незаети с работа, учене или обучение (NEET) сред младите мъже и жени вж. ОИСП (2015 г.). The ABC of Gender Equality on education: Aptitude, Behaviour. Париж: PISA, OECD Publishing, Париж, достъпно на адрес: <https://doi.org/10.1787/9789264229945-en>, стр. 32: „Например завършеното образование, грамотността и сферата на образование са факторите, които определят възможността дадено лице на възраст от 16 до 29 години да се окаже незаето с работа, учене или обучение“. ОИСП (2015 г.). The ABC of Gender Equality on education: Aptitude, Behaviour. Париж: PISA, OECD Publishing, Париж, достъпно на адрес: <https://doi.org/10.1787/9789264229945-en>

¹⁷ Понятието „лица от мигрантски произход“ включва както имигранти, така и техните деца, родени в държавата на приемане (така нареченото „второ поколение“). Определението от PISA на ОИСП за ученици с мигрантски произход включва всички ученици, родени в чужда държава (както в ЕС, така и извън ЕС), както и родените в ЕС деца на родители, родени извън ЕС.

¹⁸ Развито в работния документ на службите на Комисията.

- Системите за ПОО, с които може да се окаже подкрепа на младите хора при навлизането им в един променящ се пазар на труда и да се гарантира, че възрастните взимат участие в програми, разработени да отговарят на двойния екологичен и цифров преход, следва да бъдат по-гъвкави, устойчиви и съобразени с бъдещето в съответствие с предложението на Комисията за Препоръка на Съвета относно ПОО.
- Чрез устойчивите и приобщаващи стратегии за учене през целия живот следва да се позволи на преждевременно напусналите образованието да се върнат към него, а тези, които се нуждаят от това, следва да имат достъп до висше образование и програми за ПОО, за да придобият или обновят уменията, необходими за работните места на бъдещето.
- Трансграничното сътрудничество както по отношение на работата с младежи, така и в областта на спорта и на културата, следва да бъде подсилено, за да се насърчи неформалното учене, включително връзката им с формалното образование.

Средно в ЕС при жените процентът на завършилите образование е по-висок, отколкото при мъжете, а процентът на преждевременно напусналите образование и обучение — по-нисък. Въпреки това в определени научни сфери на образование съществува постоянна неравнопоставеност между половете и това често са сферите, водещи до работни места с по-добро заплащане. Въпреки че постигат по-добри резултати по цифрова грамотност в образователните проучвания¹⁹, през 2018 г. жените представляват 26 % от изучаващите инженерство, промишленост и строителство и едва 18 % от изучаващите ИКТ²⁰. Освен това броят на жените на ръководни позиции във висшето образование все още е твърде нисък. В образователните и обучителните системи в европейското пространство за образование следва да бъдат взети предвид следните неща:

- Обръщане на по-голямо внимание на свързаните с пола аспекти²¹ в образователните процеси и институции. Момчетата и момчетата имат равен достъп до образование, но новият хоризонт за равенство между половете в образованието е всички момчета и момчета да получат еднакво уважение и подходящи условия, за да израснат като завършени възрастни в училищата и университетите. Проявите на сексизъм и сексуалният тормоз засягат най-вече момчетата и младите жени и пречат на образователното им преживяване. Образователната среда е единствена по рода си възможност да се даде основа, позволяваща момчетата и момчетата да се превърнат във възрастни, които

¹⁹ Това се отнася за резултатите по компютърна и информационна грамотност в Международното проучване на компютърната и информационната грамотност (ICILS) от 2018 г. За повече информация: <https://www.iea.nl/studies/iea/icils/2018>

²⁰ Данни за нива 5—8 по ISCED, източник educ.uoe.europa.eu/enra03

²¹ Според Европейския институт за равенство между половете отчитачи аспектите, свързани с пола, са тези политики и програми, при които се вземат предвид особеностите, присъщи както за живота на жените, така и за този на мъжете, като в същото време се цели отстраняване на неравенствата и насърчаване на равенството между половете, включително равното разпределение на ресурси, като съответно се вземе предвид социалното измерение на пола.

напълно уважават както собствената си идентичност, така и тази на връстниците си.

- Отхвърляне и премахване на свързаните с пола стереотипи, особено на тези, ограничаващи избора на сфера на образование на момичетата и момчетата, но и тези, които могат да бъдат предадени чрез образователни и обучителни практики и учебни материали. Професиите, в които по традиция доминира броят на лица от мъжки или от женски пол, следва да станат още по-отворени за лица от по-слабо представения пол.
- Стремение за по-добър баланс между половете при ръководните позиции, включително и във висшите училища.

2.3 Екологичен и цифров преход:

Политиките и инвестициите за образование и обучение, насочени към приобщаващ екологичен и цифров преход, са ключови за бъдещата устойчивост и просперитет на Европа. Според лятната прогноза на Комисията икономиката на ЕС ще се свие с 8,3 % през 2020 г. и ще се разрасне с около 5,8 % през 2021 г. Процентът на безработица в ЕС ще нарасне от 6,7 % през 2019 г. до 9 % през 2020 г., преди отново да спадне до 8 % през 2021 г.²² Младите хора, които навлизат на пазара на труда в този период, ще се сблъскат с трудности при намирането на своето първо работно място. Независимо от факта, че схемите за работа на непълно работно време, субсидиите за заплати и подкрепата за предприятията би трябвало да помогнат да се ограничи загубата на работни места, пандемията от COVID-19 ще окаже сериозно въздействие върху пазара на труда. Цифровата грамотност е задължителна и това важи с още по-голяма сила за света след COVID-19. На практика за всяка форма на по-нататъшно учене и за работните места във всички сектори ще се изисква някакъв вид цифрови умения, но в същото време средно двама от всеки петима европейци на възраст от 16 до 74 години не притежават такива умения²³.

Преходът към екологично устойчива, кръгова и неутрална по отношение на климата икономика оказва значително социално въздействие и въздействие върху заетостта²⁴. Гражданите очакват правителствата да направят защитата на околната среда приоритет в планирането на мерките за възстановяване, с които да бъдат преодолени икономическите и социални последици от извънредното положение във връзка с COVID-19, за да се насърчи прехода към по-екологичен и по-цифров свят²⁵. Единствено с правилните умения и образование Европа може да постигне устойчиво икономическо възстановяване, ориентирано към екологичния и цифровия преход, като в същото време даде пример за световно лидерство, затвърди позицията си в

²² Европейска комисия (2020 г.), „Лятна икономическа прогноза — 2020 г.: дълбока и неравномерна рецесия, несигурно възстановяване“, ГД ECFIN.

²³ Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI): <https://digital-agenda-data.eu/charts/analyse-one-indicator-and-compare-countries>

²⁴ Документ за размисъл на Комисията „Към устойчива Европа до 2030 г.“

²⁵ Според анкета на IPSOS, проведена през май 2020 г. в 16 големи държави по света, трима от всеки четирима души очакват правителствата да направят защитата на околната среда приоритет в планирането на мерките за възстановяване от пандемията от COVID-19.

глобалната конкуренция и изпълни поетия ангажимент за справедлив преход. За да бъде осъществена амбицията за промяна:

- Необходимо е да се даде възможност за съществена промяна в поведението и уменията на хората, като се започне от образователните системи и институции, които да послужат за катализатор. Действията трябва да бъдат насочени към промяна на поведението, подобряване на уменията за екологичната икономика, насърчаване на нова устойчива инфраструктура за образование и обучение и обновяване на съществуващите сгради („вълна на саниране“), като по този начин бъдат създадени благоприятни условия за тази промяна²⁶.
- За екологичния преход освен това са необходими инвестиции в образование и обучение с цел увеличаване на броя на специалистите, работещи за неутрална по отношение на климата и ефективно използваща ресурсите икономика.
- Ефективна подкрепа за прехода към устойчивост чрез въвеждане на перспективи за екологична устойчивост в природните и хуманитарните науки и насърчаване на промените в уменията, методите, процесите и културите.
- Образованието и обучението на всички равнища следва да осигуряват на хората както цифрови умения, така и други компетентности, като например предприемачество и умения за учене, необходими за справяне в преобразения от технологичните промени пазар на труда.

2.4 Преподаватели и обучители:

Учителите, обучителите и образователният персонал са в основата на образованието. От тях в най-голяма степен зависи образованието да бъде ползотворно изживяване за всички учащи. Заради пандемията от COVID-19 милиони учители в цяла Европа трябваше бързо да се приспособят към затварянето на училищата. Те останаха на първа линия в борбата, за да може ученето да продължи, като използваха иновативни практики за дистанционно учене за изолираните ученици. Без учители и обучители няма да са възможни никакви иновации, приобщаване и трансформиращ образователен опит за учащите. Визията за образователната професия в рамките на европейското пространство за образование включва високо компетентни и мотивирани преподаватели, които в рамките на разностранната си кариера да могат да се възползват от набор от възможности за подкрепа и професионално развитие. В европейското пространство за образование професиите в образованието и обучението следва да бъдат ценени:

- Необходима е високо компетентна, ентусиазирана и отдадена професионална работна сила. За да се постигне това, трябва да се започне с преодоляване на недостига на учители. Повечето държави в ЕС за изправени пред недостиг на учители или като цяло, или в конкретни области, като например науки, технологии, инженерство и математика или преподаване на ученици със специални потребности. Тъй като през следващото десетилетие около една трета

²⁶ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: „Европейският зелен пакт“ (COM(2019) 640 final).

от преподавателите ще се пенсионират, най-голям акцент трябва да бъде поставен върху задържането на кадри и обновяването на работната сила.

- Необходимо е стойността на учителската професия като такава да бъде преосмислена в социално отношение, а в някои държави членки — и във финансово. Едва един от всеки петима учители в долния курс на средното образование смята, че обществото цени професията им и около половината посочват големия административен товар за причиняващ стрес професионален фактор²⁷.
- Учителите и обучителите се нуждаят от непрекъснати възможности за професионално развитие. При международното проучване на ОИСР в областта на преподаването и ученето (TALIS) значителен брой учители изразяват необходимостта да развият компетентностите си, свързани с преподаване на ученици със специални потребности, използване на цифрови технологии и преподаване в многоезични и многокултурни класни стаи²⁸.
- Международната мобилност на студенти, учители и обучаващи преподаватели следва да стане част от образованието за учители, за да се разшири достъпа до многообразието от качествени подходи за преподаване и да се отговори на нуждите на учениците.

2.5 Висше образование:

Благодарение на мобилността на студенти и персонал висшето образование постепенно се отвори и се укрепи основата за структурирано сътрудничество. Процесът от Болоня послужи като двигател за интернационализация и мобилност. Добавената стойност от мобилността е ясна: доказателствата сочат, че образованието в чужбина значително подобрява перспективите за професионална реализация. 80 % студентите, взели участие в „Еразъм+“, биват назначени на работа по-малко от три месеца, след като завършат. Въпреки това само 5 % от студентите могат да се включат в „Еразъм+“. Финансовите съображения остават една от най-честите причини студентите да не учат в чужбина, а непосредствено след тях са притесненията, свързани с признаването на ученето. С 41-те пилотни мрежи от европейски университети над 280 висши училища в целия ЕС изпитват и експериментират с нови модели за по-задълбочено и по-амбициозно сътрудничество²⁹.

По време на пандемията от COVID-19 секторът на висшето образование показва способността си да се справя с промени. Извънредното положение обаче също така

²⁷ <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2019-education-and-training-monitor.pdf>

²⁸ https://read.oecd-ilibrary.org/education/talis-2018-results-volume-i_1d0bc92a-en#page1

²⁹ Мрежите от европейски университети са транснационални обединения на висши училища, които развиват дългосрочно структурно и устойчиво сътрудничество. С тях чрез основан на предизвикателства подход се мобилизират многодисциплинарни екипи от студенти и учени в тясно сътрудничество с участници в научните изследвания, стопанската дейност и гражданското общество. Мрежите от европейски университети ще обединят своите онлайн и физически ресурси, курсове, експертен опит, данни и инфраструктура, за да се възползват максимално от предимствата си и да овластят следващите поколения в съвместната борба с настоящите предизвикателства, пред които са изправени Европа и светът. Те насърчават всички форми на мобилност (физическа, онлайн, смесена), както и многоезичието чрез своите приобщаващи европейски междууниверситетски кампуси.

изостри предизвикателствата, свързани с цифровизацията, иновативните педагогически подходи, приобщаването и благосъстоянието, подкрепата за студенти, изследователи и персонал, мобилността и финансирането. Европейските системи на висшето образование следва да си поставят за цели:

- По-тясно и задълбочено сътрудничество между висшите училища, което би могло да доведе до разработването на повече съвместни учебни програми и курсове и би позволило на учащите лесно да се придвижват между образователните системи в различни страни. По този начин ще се развие паневропейски резерв от таланти, включително в най-съвременните научни дисциплини и технологии, като например изкуствен интелект, киберсигурност и високопроизводителни изчислителни технологии.
- Трансгранична политическа рамка, даваща възможност за безпроблемно транснационално сътрудничество, която ще позволи на алиансите от висши училища максимално да се възползват от предимствата си, като обединят своите онлайн и физически ресурси, курсове, експертен опит, данни и инфраструктура във всички дисциплини.
- Висшите училища като централни участници в „квадрата на знанието“: образование, научни изследвания, иновации и услуги за обществото. Те имат ключова движеща роля във възстановяването от пандемията от COVID-19 и в устойчивото развитие в Европа, като в същото време помагат на пазара на труда и на секторите на образованието и на научните изследвания да се възползват от потока на таланти.
- Автоматично признаване на квалификациите и продължителността на учене в чужбина за целите на по-нататъшно учене, проверка на качеството на съвместните транснационални дейности и признаването и преносимостта на кратки курсове, даващи микроквалификации. Това ще позволи на държавите членки да влязат по-бързо и по-задълбочено в сътрудничество в сравнение с това, което могат да правят сега в контекста на процеса от Болоня. Европейското пространство за образование може да послужи за двигател на процеса от Болоня, като вдъхнови и подкрепи други държави — членки на европейското пространство за висше образование, да се възползват от подобен модел.
- По-голям акцент върху специализираните образователни програми в областта на задълбочените цифрови умения, като например в най-съвременните технологии, като изкуствен интелект, киберсигурност и високопроизводителни изчислителни технологии, тъй като в тези сфери има остър недостиг на специалисти.

2.6 Геополитическо измерение:

Като неоспорим инструмент за „меко действие“ сътрудничеството в образованието постепенно се превърна във важен инструмент за изпълнение на външните политики на ЕС. Програмите за обмен на Съюза помагат на хората по цял свят да се свързват, като се достига голям брой заинтересовани страни, включително гражданското общество. Също така помагат за изграждането на положителен образ на Европа пред света и разпространяването на нейните послания и основни ценности и допринасят за

изграждането на взаимоотношения между ЕС и други държави и региони. Висококачественото международно сътрудничество в образованието и обучението също така е ключово за справянето със съществуващите и възникващите глобални предизвикателства. То е от съществено значение за постигането на геополитическите приоритети на Съюза и на целите за устойчиво развитие за 2030 г.

Промяната в световния ред (напр. възходът на Китай, оттеглянето на САЩ от многостранния ред) изисква засилено европейско международно сътрудничество, включително в образованието. Необходимо е европейските интереси и ценности да бъдат популяризирани. В международното измерение на европейското пространство взаимността, равнопоставеността и стандартите за етичност и почтеност ще имат основна роля в установяването на амбициозни партньорства със страни партньори от цял свят.

Интернационализацията става все по-изразена не само във висшето образование, но и в началните и средните училища. Също така някои европейски ученици прекарват цялото си образование или част от него извън ЕС. В други сектори на образованието обаче остава огромен нереализиран потенциал, най-вече по отношение на ПОО и сектора на младежта. Следва да бъде обърнато определено внимание на висшето образование, като се има предвид колко важно е то за формирането на начина на мислене на следващото поколение лидери и предприемачи в държавите партньори по цял свят. Всяка година няколкостотин хиляди студенти от трети страни идват в ЕС, за да получат висше образование. Правото на ЕС³⁰ гарантира прозрачна и съгласувана правна рамка, позволяваща на международните студенти да идват в ЕС. Сътрудничеството между образователните институции както в Съюза, така и извън него помага за привличането на най-добрите таланти от цял свят и за насърчаването на взаимното учене и съвместните международни научноизследователски и новаторски проекти.

По-конкретно в Африка, Западните Балкани и съседните на Съюза държави с текущите реформи в системите за образование, обучение и научни изследвания следва да се подобрят заетостта, предприемачеството и екологичните и цифрови умения на младежта и да се повишат просперитетът, стабилността и сигурността. Приобщаването на повече държави към европейското пространство за образование на трети държави, по-специално тези от Западните Балкани, е неразделна част от визията, която да бъде постигната до 2025 г.

През последните две десетилетия чрез програмата „Еразъм+“ бяха създадени и затвърдени връзки между европейското пространство за образование и останалия свят. Всяка година обменът между университетите в Европа и тези в други части на света включва 50 000 студенти и членове на персонала³¹. Международните партньорства

³⁰ Директива (ЕС) 2016/801 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 г. относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави с цел провеждане на научно изследване, следване, стаж, доброволческа дейност, програми за ученически обмен или образователни проекти и работа по програми „au pair“.

³¹ Чрез 130-те настоящи съвместни магистърски програми „Еразмус Мундус“ ежегодно се осигуряват над 2 500 финансирани от ЕС стипендии, позволяващи на студенти от цял свят да изучават интегрирана магистърска програма в два или повече европейски университета. На институционално ниво чрез партньорствата за изграждане

улесниха разработването на иновативни учебни програми и съвместни специалности, както и насърчиха научноизследователските и новаторските проекти. Това допринесе за образа на Европа като привлекателна дестинация и даде тласък на иновациите и създаването на работни места. По същия начин действията за изграждане на капацитет изиграха важна роля в интернационализацията на системите на висшето образование в страните партньори, като по този начин бяха подкрепени социално-икономическата реформа и консолидирането на демокрацията.

3 СРЕДСТВА И МЕЖДИННИ ЦЕЛИ

В допълнение към инициативите в действие от 2018 г. насам Комисията ще предложи редица нови инициативи, за да постигне до 2025 г., заедно с държавите членки и заинтересованите страни, амбициозно европейско пространство за образование, включително шестте измерения, представени в предишния раздел³².

3.1 *Повишаване на качеството в образованието*

Повишаването на качеството в образованието изисква координирани усилия, съобразени с предизвикателствата на всяка отделна система. Съгласно целите на равнище ЕС акцентът в действията на държавите членки и техните образователни екосистеми следва да бъде върху равнищата на уменията и повишаването на броя на участващите и завършващите. Целта на обмена на опит и партньорската подкрепа на равнище ЕС е да се осигури информация за процесите по създаване на политики в държавите членки. По-конкретно:

- Комисията ще подпомогне държавите членки при **установяването на ефективни политически реформи**, спомагащи за по-доброто усвояване на **основни умения**. Това ще засегне по-специално учебните програми и оценяването, както и капацитета на институциите и персонала да показват новаторство и да развият своите учебни подходи и среди. Комисията също така ще подкрепи **сътрудничеството между заинтересовани европейски организации, учителски асоциации и институции за подготовка на учители** с цел осигуряване на информация за препоръки относно политиките, свързани с **новаторското и многодисциплинарно преподаване и учебните подходи за усвояване на основни умения**. За действията на национално равнище могат да се използват други ресурси, като например Европейските структурни и инвестиционни фондове или ресурсите, налични в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост.

на капацитет във висшето образование се разработват нови методи на преподаване, усъвършенстват се уменията и се подобрява управлението във висшето образование в партньорските държави на ЕС и в по-далечните развиващи се или нововъзникващи икономики. В 150-те проекта, които биват избирани ежегодно, висшето образование се използва за двигател за по-обширно обществено и икономическо развитие. Тези проекти изцяло се допълват с политиката на ЕС за развитие и сътрудничество.

³² Финансирането на определени инициативи може да зависи от приемането на основните актове за съответните програми и ще бъде изпълнено в съответствие с правилата в тях.

- Комисията планира да допълни утвърдената програма „Еразъм“, като актуализира **рамката за учебна мобилност**. Това ще позволи на повече учащи и преподаватели да преодолеят препятствията и да се възползват от възможността за мобилност. С преразгледаната рамка ще се отговори на тройно предизвикателство: i) осигуряване на възможности за много по-широк кръг от участници, ii) екологична и цифрова мобилност, включително чрез съчетаване на онлайн и физическите обмени, iii) насърчаване на балансираната мобилност.
- За да насърчат **многоезичието**, заинтересованите страни на национално, регионално и училищно равнище са приканени към по-нататъшно прилагане на *Препоръката на Съвета от 2019 г. относно всеобхватен подход към преподаването и изучаването на езици*, включително и в ПОО. Чрез бъдещите дейности за финансиране и взаимно учене в рамките на програмата „Еразъм“ Комисията ще има за цел да подкрепи държавите членки в насърчаването на така наречените „училища, в които езиковата осъзнатост е налице“, като по този начин в крайна сметка подобри грамотността по езика на обучение сред учениците с различен произход³³. Целта на програмата Еразъм е да се продължи подкрепата за езиковите компетентности в перспективата на ученето през целия живот, като се осигурят възможности за периоди на мобилност с цел учене и преподаване в чужбина, но и като се подкрепи по-нататъшното сътрудничество между доставчиците на образование и обучение на всички равнища.
- Насърчаването на **общоприложими умения**, като например критично мислене, предприемачество, творчество и гражданска ангажираност е ключова предпоставка за изграждане на устойчиво общество от следващото поколение от студенти, изследователи и новатори³⁴. Бъдещата програма „Еразъм“ има за цел да осигури за учащите на всички равнища широк набор от възможности да развият тези умения, по-специално чрез повече възможности за сътрудничество между образователните и обучителните институции и техните екосистеми за знание в разработването на по-трансдисциплинарни, ориентирани към учащите и основани на предизвикателства подходи. Чрез европейските структурни и инвестиционни фондове могат да бъдат подкрепени дейностите за развиване на такива умения на регионално и национално равнище.
- Комисията ще събере заинтересовани страни в сферата на образованието и представители на държавите членки, за да стимулира взаимното учене и разработването на **европейска перспектива в образованието**. Целта ѝ е да разшири и засили **действията по инициативата „Жан Моне“**, като ги доближи до училищата с цел популяризиране на европейския начин на живот, устойчивостта и ценностите на ЕС³⁵.
- За да изгради демократични образователни среди без тормоз, вредна реч и дезинформация, Комисията планира чрез програмата „Еразъм“ да продължи да

³³ Както е описано в Препоръката на Съвета от 22 май 2019 г. относно всеобхватен подход към преподаването и изучаването на езици (ОВ С 189, 5.6.2019 г., стр. 15).

³⁴ В Европейската програма за умения са предвидени действия за подобряване валидирането на общоприложими умения.

³⁵ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на „Еразъм“: програма на Съюза в областта на образованието, обучението, младежта и спорта и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1288/2013, Предложение на Комисията за Регламент за създаване на „Еразъм“ (COM(2018) 367 final).

подкрепя държавите членки и заинтересованите лица в изпълнението на *Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно утвърждаването на общите ценности, приобщаващото образование и европейското измерение на преподаването*³⁶.

3.2 Постигане на по-приобщаващо и отчитащо в по-голяма степен свързаните с пола аспекти образование и обучение

Чрез специални платформи за **взаимно учене и сътрудничество** Комисията ще свика специалисти и заинтересовани страни от държавите членки, за да подпомогне събирането на данни по полов признак и иновациите за приобщаващо образование с равенство между половете в отговор на нуждите на политиката в държавите членки. Това следва да спомогне за съсредоточаването на националните инвестиции и инвестициите от ЕС върху най-нуждаещите се групи и области.

През новия програмен период ще бъде обърнато особено внимание на приобщаването, равенството и многообразието в **програмите „Еразъм“ и „Европейски корпус за солидарност“**. Ще бъде изложен многостранен подход за постигане на по-приобщаваща програма, включително чрез въвеждане на по-гъвкави и достъпни формати, чрез мерки, с които да се подпомогне подготовката и придружаването на участниците, и чрез финансови мерки за подкрепа на онези, които биха срещнали трудности да участват програмата.

Освен това следните инициативи ще допринесат за засилване на приобщаващото измерение на образованието:

- Инициативата **„Пътища към успеха в училище“** ще помогне на всички ученици да постигнат базово ниво за подготовка³⁷ по основните умения. С инициативата ще се постави специален акцент върху групите, изложени на по-голям риск от незадоволителни резултати и преждевременно напускане на училище. Въз основа на Препоръката на Съвета от 2011 г. относно политики за намаляване на преждевременното напускане на училище Комисията ще си сътрудничи с държавите членки за разработване на **политически насоки относно намаляването на ниските постижения и увеличаването на броя на завършващите средно образование**. Насоките ще се основават на следните четири стълба: i) наблюдение (позволяване на проследяването и целенасочените действия), ii) превенция (по-специално за изложените на риск групи), iii) ранна интервенция (за учениците, които вече срещат затруднения) и

³⁶ ОВ С 195, 7.6.2018 г., стр. 1.

³⁷ Базово ниво за подготовка се отнася до ниво 2 в проучването PISA на ОИСР, в което степените на подготовка се определят въз основа на шестстепенна скала. Ниво 2 на подготовка по четене отговаря на ниво, при което „читателите започват да проявяват компетентности, които ще позволят ефективното им и продуктивно участие в живота като продължаващи учащи, работещи и граждани“. Според PISA учениците с незадоволителни резултати са учениците, които не са достигнали до ниво 2, което е минималното ниво на подготовка, необходимо за успешно участие в обществото. Връзката между базовото ниво на подготовка и незадоволителните резултати дава информация за целите на ЕС относно незадоволителните резултати по основните умения и незадоволителните резултати по цифрова компетентност.

iv) компенсиране (за тези, които вече са показали лоши резултати и имат нужда от втори шанс)³⁸. Комисията също така ще мобилизира европейския семестър. Тя ще окаже подкрепа за политиките на държавите членки според съответните им нужди в усилията да повишат компетентността на всички равнища, като обърне специално внимание на елиминирането на взаимовръзката между завършването на образование и социално-икономическия произход. Инициативата ще допринесе за предотвратяване на младежката безработица и Комисията ще гарантира тясна координация с действията, предвидени в скорошното предложение за укрепване на гаранцията за младежта³⁹.

- Комисията ще свика група от специалисти, които да разработят предложения за стратегии за създаване на **подкрепяща учебна среда за групите, изложени на риск от постигане на незадоволителни резултати**⁴⁰, и за **поддържане на благосъстоянието в училищата**. Това ще включва преодоляване на: свързани с пола предизвикателства, като например свързаните с пола стереотипи в сферата на образованието, незадоволителните резултати при момчетата, тормоза и сексуалния тормоз. В този контекст жените и момичетата следва също да получат подкрепа за развиването на умения за самозащита от онлайн насилие. За действия на национално ниво държавите членки могат да се възползват от няколко инструмента за финансиране, Европейския социален фонд или ресурсите, налични в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост.
- Тъй като участието в образованието и грижите в ранна детска възраст е важен определящ фактор за по-нататъшното усвояване на основни умения, Комисията ще подкрепи държавите членки в изпълнението на Европейската рамка за качество за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст⁴¹. За по-добра подготовка на децата за успех в контекста на образованието през целия им живот през 2021 г. Комисията ще предостави набор от инструменти за приобщаване в образованието и грижите в ранна детска възраст, основан на обмяна на най-добри практики и информацията, получена от специалисти и заинтересовани страни. Също така ще предостави и преглед на основните компетентности на персонала в тази област. Комисията разработва и „Гаранция за децата“.
- Както беше обявено в Европейската програма за умения, за да се повишат приобщаването в системите за ПОО и качеството им, Комисията планира да подпомогне създаването на **50 центъра за високи постижения в областта на професионалното образование и обучение със средства от програмата „Еразъм“**. Тези центрове ще станат пример както за първоначалното обучение на младите хора, така и за продължаването на повишаването на квалификацията и преквалифицирането на възрастните.

³⁸ Препоръка на Съвета от 28 юни 2011 г. относно политики за намаляване на преждевременното напускане на училище (ОВ С 191, 1.7.2011 г., стр. 1).

³⁹ Предложение за Препоръка на Съвета относно мост към работни места — укрепване на гаранцията за младежта (COM(2020) 277 final).

⁴⁰ Комисията ще продължава да доразвива конкретни инициативи за групите в неравностойно положение, включително роми, мигранти и бежанци.

⁴¹ Препоръка на Съвета от 22 май 2019 г. за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст (ОВ С 189, 5.6.2019 г., стр. 4).

- Необходимо е системите за висше образование и ПОО да се адаптират, за да се затвърди ключовата им роля в подпомагането на ученето през целия живот и достигането до по-многообразна студентска маса. За целта е необходима всеобхватна културна и структурна промяна, както и промяна в начина на мислене. Комисията ще работи заедно с държавите членки за постигането на тази цел и планира да осигури подкрепа чрез програмата „Еразъм“ и други средства и инструменти на ЕС. Освен това, както е предвидено в Програмата за умения, Комисията ще работи за разработването на **Европейски подход към микроквалификациите**, за да подпомогне разширяването на възможностите за учене и да утвърди ролята на институциите за висше образование и за професионално образование и обучение в ученето през целия живот, като предостави по-гъвкави и модулни възможности за учене. Освен че са полезни за специалистите, те също така могат да допълнят учебните програми на студентите, изучаващи бакалавърска, магистърска и докторска степен. Все по-голям брой възрастни, със или без придобито висше образование, ще се нуждаят от преквалификация или повишаване на квалификацията чрез алтернативи, по-гъвкави от цяла програма за придобиване на степен, за да преодолеят разминаването между резултатите от ученето в своите първоначални официални квалификации и възникващата в пазара на труда необходимост от определени умения. Необходимостта от по-гъвкави и приобщаващи модели за учене се увеличи, тъй като студентската маса става все по-многообразна, а потребностите от учене — все по-динамични. Въпреки че все повече висши училища, включително мрежите от европейски университети, вече работят върху разработването на тези микроквалификации, липсва общо определение за тях, както и общ подход за валидирането и признаването им. В този контекст, както беше обявено в Програмата за умения, Комисията планира през **2021 г.** да представи предложение за **препоръка на Съвета**. Целта на тази препоръка ще бъде действията на европейско равнище да подпомогнат изграждането на доверие в микроквалификациите в цяла Европа, а стъпките, необходими за постигане на по-широката им употреба, преносимост и признаване, да бъдат предприети до 2025 г.
- **Неформалното учене, включително доброволческата дейност**, спомагат за придобиването на житейски и професионални умения и компетентности. Необходимо е тези умения и компетентности да бъдат насърчавани, ценени и признавани изцяло⁴². Учебната стойност и признаването им са напълно интегрирани в целите и дейностите на „Европейския корпус за солидарност“. Все още обаче съществуват пречки пред трансграничната мобилност, свързана с доброволческа дейност, включително пред признаването от работодателите на резултатите от ученето. Въз основа на прегледа на съществуващата Препоръка на Съвета от 2008 г. относно мобилността на младите доброволци в Европейския съюз⁴³ през 2021 г. Комисията ще предостави актуализирани политически насоки за преодоляване на правните, финансовите и административните

⁴² Вж. Препоръка на Съвета от 2012 г. относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене (2012/С 398/01) и скорошната ѝ оценка (SWD(2020) 121).

⁴³ Препоръка на Съвета от 20 ноември 2008 г. относно мобилността на младите доброволци в Европейския съюз (ОВ С 319, 13.12.2008 г., стр. 8).

ограничения, които все още пречат на младежката трансгранична доброволческа дейност и солидарност. Това ще подпомогне подобряването на приобщаването, качеството и признаването на трансграничния опит в рамките на бъдещата програма „Европейски корпус за солидарност“.

- Заедно със заинтересованите страни правителствата следва на насърчават **равенството между половете** във всички сектори на образованието и обучението, включително като осигуряват достъп до качествено образование за момичета и момчета, жени и мъже, при цялото многообразие на идентичности.
- Заедно със заинтересованите страни правителствата следва да насърчават приобщаващото образование във всички сектори на образованието и обучението в съответствие с ангажиментите, поети от държавите членки и ЕС, за изпълнение на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.
- Комисията планира да подпомогне, включително със средства по **„Хоризонт Европа“**, засилването на научноизследователската дейност, свързана с ролята на **пола в политиките за образование и обучение**, както и връзките между пола, образованието и социалния и икономическия успех.
- Чрез специални модули в рамките на академиите за учители ще се подпомогне намирането на решения за ефективно **насърчаване на преподаването в училищата, отчитащо свързаните с пола аспекти**.
- **Новата програма за трансформация на висшето образование** ще насърчи постигането на баланс между половете в академичните кариери и избора на сфера на образование, както и внедряването на свързано с равенството между половете измерение в учебните програми на университетите. С действията в рамките на новата програма ще се обърне специално внимание на жените на ръководни позиции във висшите училища.
- Комисията ще предложи специални работни потоци за разработването на **политически насоки относно равенството между половете в образованието и обучението** в благоприятната рамка за постигане на европейско пространство за образование. Това ще включва насоки относно разработването на образователни процеси, отчитащи свързаните с пола аспекти. С работата си, свързана с доказателства, проучвания и анализи в подкрепа на европейското пространство за образование, Комисията ще обърне внимание на измерението, свързано с пола.

3.3 Подпомагане на екологичния и цифровия преход в и чрез образованието и обучението

За да се постигне двойният преход, Комисията препоръчва приоритетна цел да бъдат дейностите, помагачи на хората да се сдобият със знания, способности, ценности и нагласи, необходими за живот в устойчиво и ефективно по отношение на ресурсите общество и икономика, както и за развитието и подпомагането на такова общество и икономика. Финансирането на програми, подпомагачи екологичния и цифровия преход, като например Механизма за възстановяване и устойчивост и Фонда за справедлив преход, също може да бъде използвано за подпомагане изпълнението на основните цели на образованието и обучението. Държавите членки се насърчават внимателно да обмислят възможностите и да представят подходящи предложения. По подобен начин практическят опит с цифровите технологии в образованието и

обучението за всички ще помогне на хората да постигат успехи в общество, прекарващо изключително много време в интернет, и да допринасят за него.

- До края на 2020 г. Комисията ще стартира **Коалиция за образование, посветено на климата**, за да се мобилизира експертен опит, да се осигурят ресурси за работа в мрежа и да се подпомогнат творческите подходи при учителите, учениците и студентите. В единоръчно действие с Европейския пакт за климата тя ще свързва инициативите „от долу нагоре“ с действията на равнище ЕС, като подпомага ангажменти и конкретни действия за промяна на поведението по отношение на климата в целия ЕС.
- За да подпомогне интегрирането на въпросите, свързани с екологичния преход и устойчивостта, в училищата, висшето образование и професионалното обучение, през 2021 г. Комисията ще изготви предложение за **Препоръка на Съвета относно образование, посветено на екологичната устойчивост**. По този начин училищата, висшите училища и преподавателите ще получат насоки относно сътрудничеството и обмяна на опит между държавите членки в областта на образованието, посветено на екологичната устойчивост. Комисията също така ще изготви предложение за **европейска рампа за компетентностите**, с която да подпомогне развитието и оценяването на знанията, уменията и нагласите, свързани с изменението на климата и устойчивото развитие, и която може да бъде свързана с Препоръката на Съвета.
- Комисията също така ще насърчи **повишаването на екологосъобразността на образователната инфраструктура**. Образователната инфраструктура представлява средно 8 % от разходите за образование и обучение в държавите от ЕС. Въпреки това повечето училищни и много университетски сгради нямат подходящото оборудване, с което да се отговори на търсенето на нови компетентности и педагогически подходи, или не отговарят на съвременните енергийни стандарти. Освен това съществува значителен потенциал за подобряване на зелените площи в училищата с цел насърчаване на взаимодействието и ученето. Комисията възнамерява да си сътрудничи с Европейската инвестиционна банка, включително чрез програмата InvestEU⁴⁴, за да даде възможност на държавите членки да се възползват от всички налични източници за финансиране за разработването както на цифрови, така и на физически инфраструктури за образование и обучение, както и да изградят необходимия капацитет за извличане на ползи от тях.
- Инициативата **„Изследователи в училище“** има за цел да въведе науката в училищата, като позволи на младите изследователи, подпомагани от действията „Мария Склодовска-Кюри“, да взаимодействат с учители и ученици по въпросите, свързани с изменението на климата, устойчивото развитие, цифровизацията, здравеопазването, както и по други въпроси, обхванати от Европейския зелен пакт.

⁴⁴ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на програмата InvestEU (COM(2018) 439 final).

- За да се преодолее недостигът на умения в областта на цифровите технологии⁴⁵ с оглед на перспективата за учене през целия живот и да се повишат цифровия капацитет и устойчивост на европейските системи за образование и обучение, днес Комисията предлага нов всеобхватен подход към цифровото учене и образование на европейско равнище в рамките на новия **план за действие в областта на цифровото образование**. Планът включва амбициозни действия по въпросите, свързани с две стратегически приоритетни цели: насърчаване на създаването на европейска цифрова образователна екосистема и подобряване на цифровите компетентности и умения за целите на цифровата трансформация.⁴⁶
- В предстоящата **програма „Цифрова Европа“** са предвидени средства за задълбочени цифрови умения в сфери като изкуствения интелект, киберсигурността и високопроизводителните изчислителни технологии с цел да се отговори на необходимостта на държавите членки от специалисти в областта на цифровите технологии.
- В сътрудничество с **Европейския институт за иновации и технологии (EIT)** и общностите на знание и иновации (ОЗИ) към него, както и с други части на „Хоризонт Европа“ ще бъдат увеличени семинарите по въпросите, свързани с уменията в областта на цифровите технологии и предприемаческите умения (40 000 студенти), и ще бъдат организирани схеми за кратки стажове в различните икономически сектори за студенти от женски пол в областта на цифровите технологии и в областите, свързани с науки, технологии, инженерство и математика.
- В съответствие с предложенията бъдещите **програми „Еразъм“ и „Европейски корпус за солидарност“** ще бъдат по-екологични и по-ориентирани към цифровите технологии. Виртуалната и смесената мобилност може да допълнят физическата. Темите, свързани с екология и цифрови технологии, следва да бъдат приоритетни в проектите за сътрудничество заради стратегическото им и насочено към бъдещето естество. Предвижда се чрез програмите цифровото измерение да бъде интегрирано в действията по мобилността и сътрудничеството и да бъдат подпомогнати благоприятните за климата средства за сътрудничество и изпълнение на проекти. Инициативи като стимулирането на съобразено с въглеродните емисии физическо пътуване с цел мобилност биха допълнили тези мерки.

⁴⁵ Цифровизацията е революция в начина, по който живеем, преподаваме, учим, работим и общуваме. В европейското пространство за образование образователните и обучителните системи трябва да станат изцяло обезпечени по отношение на цифрови технологии, за да може да се извлече максимална полза от новите технологии и методи на преподаване и учене. Същевременно европейските образователни системи ще изиграят ключова роля в облекчаването на рисковете и използването на възможностите, свързани с новите технологии и изкуствения интелект. През 2019 г. 56 % от населението на ЕС на възраст 16—74 години са заявили, че притежават поне основни цифрови умения, което означава, че близо половината население не притежава уменията, необходими за повечето съвременни работни места.

⁴⁶ Пример за това е оказваната на учители, ученици и родители подкрепа чрез финансираната от ЕС европейска мрежа от [центрове за по-безопасен интернет](#) в държавите членки и чрез портала на ЕС [betterinternetforkids.eu](#), съдържащ образователни ресурси за защита и овластяване на непълнолетните в онлайн пространството.

3.4 Подобряване на компетентностите и повишаване на мотивацията в образователната професия

Лицата, отговарящи за определянето на националните политики, и специалистите в областта подчертаха потенциала на сътрудничеството на равнище ЕС за укрепване на образователната професия. Въз основа на това Комисията ще стартира набор от инициативи за по-добро подпомагане на развитието на умения и професионалното развитие на учителите, обучителите и ръководителите в училищното образование и за повишаване на привлекателността на образователната професия. Тези инициативи ще спомогнат за подобряването на възможностите за професионално развитие и признаването на индивидуалното развитие на компетентности, постигнато в различни видове контекст. Те ще насърчат диверсификацията на възможностите за кариерно развитие на учителите, обучителите и училищните ръководители и ще допринесат за личностното им развитие, както и за развитието на училищата и системите. Освен това ще подобрят качеството и количеството на учебната мобилност на учители и ще направят мобилността неразделна част от първоначалната им подготовка и непрекъснатото им обучение. Тези инициативи също така ще насърчат сътрудничеството между учителите, институциите за подготовка на учители и образованието за учители, основано на научни изследвания. На последно място, но не и по значение, тези инициативи ще подпомогнат обединяващата сила на учителите да споделят личния си опит и да се обръщат към обществото, за да може гласът им да бъде чул по-добре. За постигането на тези цели:

- Комисията планира през 2021 г. да създаде **академии за учители „Еразъм“** в рамките на новата програма „Еразъм“, за да създаде мрежа от институции за подготовка на учители и сдружения на учители. С времето академийте ще създадат общности от практиката, по-специално по въпросите, свързани с първоначалната подготовка на учителите и непрекъснатото им професионално развитие, за да осигурят информация за националните и европейските политики относно образованието за учители, и ще спомогнат за иновациите в учителската практика. Тези мрежи ще предоставят на учителите и учениците възможности за учене в областта на педагогическите въпроси, представляващи общ интерес. В специални модули ще бъдат разглеждани въпроси като влизането в диалог с обществото, образованието за устойчиво развитие или преподаването в многоезични класни стаи. Академийте за учители „Еразъм“ ще се възползват от структурни партньорства и съвместни програми между официалните институции и други институции и сдружения за подготовка на учители, включващи трансграничното обучение и учене като основна характеристика. До 2025 г. следва да бъдат създадени 25 академии за учители „Еразъм“.
- Комисията ще разработи **Европейски насоки за разработване на национални рамки за кариерно развитие в периода 2021—2022 г.**, като по този начин ще подпомогне кариерното развитие на специалистите в училищното образование. Това ще бъде осъществено чрез взаимно учене между държавите, докато те

адаптират и привеждат в действие концепцията за съгласувана рамка за кариерно развитие в училищното образование⁴⁷.

- Като част от работата си върху бъдеща рамка за мобилност и в унисон с академите за учители „Еразъм“ Комисията ще си сътрудничи с държавите членки и заинтересованите страни за създаване на **политическа рамка за увеличаване на количеството и качеството на учебната мобилност на учителите** в Европа въз основа на действителните им потребности от мобилност.
- До 2021 г. Комисията ще създаде **„Европейска награда за иновативно преподаване“**, за да отдаде признание на работата на учителите (и техните училища) с изключителен принос за професията. Тази инициатива ще продължи добри практики като Европейския езиков знак, наградата „Ян Амос Коменски“, както и националните и европейски награди на eTwinning.

3.5 Укрепване на европейските висши училища

Висшите училища в Европа са в основата както на европейското пространство за образование, така и на европейското научноизследователско пространство и позицията им е особено подходяща, за да служат като връзка между двете. За да се гарантира пълното им единодействие, Комисията е поела ангажимент да подпомогне държавите членки и висшите училища в **създаването на политическа рамка, позволяваща безпроблемно и амбициозно транснационално сътрудничество между висшите училища** в Европа. Това ще се основава на опита от алиансите от европейски университети, избрани в рамките на програмата „Еразъм+“ и също така подпомагани по програмата „Хоризонт 2020“.

Целта е да се осигурят стимули за над петте хиляди висши училища в цяла Европа да се приспособят към условията след COVID-19 и да обучат бъдещите поколения за трансгранично съвместно създаване на знания, дисциплини и култури за издръжливо, приобщаващо и устойчиво общество. Комисията ще си сътрудничи със сектора на висшето образование и държавите членки за съвместно създаване на стимули за ускорена трансформация на висшите училища в Европа по открит и приобщаващ начин.

Акцентът в тази трансформация ще е върху **свързаността** между висшите училища, но и между тях и заобикалящите ги екосистеми и общество, за да бъдат обхванати и четирите мисии на университетите: образование и научни изследвания, водещи до иновации и резултати в полза на обществото. **Приобщаването** също ще бъде основна цел, за да се гарантира, че висшите училища са достъпни и отворени за многообразна маса от студенти и изследователи и предлагат повече възможности за учене през целия живот. На трето място, в трансформацията ще се обърне внимание на **цифровата и екологичната подготвеност и устойчивост**, за да се подпомогнат усилията на

⁴⁷ Както е разработено в рамките на „Образование и обучение 2020“ — „Рамка за кариерно развитие на учителите и училищните ръководители“ на Европейската Комисия (2020 г.). Подкрепа за кариерното развитие на учителите и училищните ръководители: насоки за политиката. Достъпно на адрес <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/6e4c89eb-7a0b-11ea-b75f-01aa75ed71a1>

университетите за изграждане, укрепване и повишаване на цифровия и екологичния капацитет и на цифровите инструменти. В съответствие с плана за действие в областта на цифровото образование ще бъдат подкрепени потребностите от цифрови умения и компетентности на ученици, персонал и изследователи. Тъй като висшето образование е от основно значение за реализирането на Европейския зелен пакт и постигането на целите за устойчиво развитие, трансформацията ще спомогне за интегрирането и включването на ученето и преподаването в областта на устойчивото развитие във всички дисциплини и на всички равнища чрез интердисциплинарен и основан на предизвикателства подход, основна част от който ще бъдат **иновациите**. Освен иновации, свързани с научни изследвания, също толкова важно е да се гарантират иновации в ориентираното към ученика учене и преподаване, както и по-гъвкави и модулни модели за учене и кариерно развитие. Действията по програмата „Цифрова Европа“ ще подпомогнат сътрудничеството между участниците в академичната общност, научните изследвания и стопанската дейност в конкретни сфери от областта на цифровите технологии, за да бъдат укрепени тези екосистеми така, че да привличат, обучават и преквалифицират таланти.

За тази цел тази година Комисията ще започне онлайн обществена консултация, допълнена от специални прояви, свързани с нея. Това ще даде началото на съвместното създаване на **програма за трансформация на висшето образование** до края на 2021 г.

Следните конкретни инициативи ще подпомогнат тази програма за трансформация:

- Целта на Комисията е да участва в **пълното разгръщане на инициативата за мрежа от европейски университети** по програмата „Еразъм“ в единоразовно действие с „Хоризонт Европа“, програмата „Цифрова Европа“ и други инструменти на ЕС. Въз основа на резултатите, свързани с алиансите от европейски университети, които бяха създадени през 2019 и 2020 г., Комисията ще си сътрудничи с държавите членки и сектора на висшето образование за оптимизиране на визията за мрежа от европейски университети и за **преодоляване на конкретни установени препятствия**, за да може секторът на висшето образование да изпълни амбициозните им цели.
- С подкрепа от коалицията НТММ на ЕС⁴⁸, Комисията ще спомогне да се насърчи разработването на нови програми за висше образование в областта на инженерството и ИКТ, основани на подхода НТММ⁴⁹. В съответствие с действията, обявени в Европейската програма за умения, тя ще проучи начините и средствата, чрез които областите на науката, технологиите, инженерството и математиката да станат по-привлекателни за жените. Това ще спомогне както за повишаването на баланса между половете сред студентите и академичния персонал, така и за увеличаването на набора от умения и компетентности в тази така необходима област.

⁴⁸ Коалицията НТММ на ЕС е мрежа на европейско равнище, подкрепяна чрез програмата „Еразъм“, която работи за изграждането на по-добро образование в областта на НТММ (науката, технологиите, инженерството и математиката) в Европа.

⁴⁹ Вж. работния документ на службите на Комисията.

- В този контекст Комисията, заедно с държавите членки и заинтересованите страни, ще проучи разработването на **европейска диплома за висше образование**, с която може да се осигури рамка за улесняване на даването на съвместни образователни степени от алиансите от университети, като например от мрежата от европейски университети. Тази европейска диплома за висше образование е основен елемент, целящ да даде възможност на студентите на всички нива и във всички дисциплини да избират какво, къде и кога да изучават в рамките на членовете на транснационален алианс от университети, като получават правилни педагогически насоки.
- Висшите училища следва да улеснят по-ефективното изпълнение на модулни съвместни програми. Освен официалните изисквания, свързани с издаването на дипломи, това засяга също акредитацията и осигуряването на качеството. От своя страна Комисията ще засили въвеждането на необходимите инструменти за прозрачност заедно с националните информационни центрове за академично признаване, висшите училища, агенциите по осигуряване на качеството и други ключови заинтересовани страни. Тази работа ще се основава на успешни проекти по „Еразъм+“, като базата данни с доклади от външно осигуряване на качеството, използването и популяризирането на електронното приложение към дипломите, създаването на онлайн каталози с курсове и бази данни с учебни програми, както и разработването на нови технологии за подпомагане на въвеждането на автоматично признаване за по-нататъшно учене, като например блоковата верига. Създаването на истинска европейска система за признаване и осигуряване на качеството ще гарантира, че чрез външното осигуряване на качеството се защитава автономията на висшите училища и в същото време се поддържа общественото доверие в автоматичното признаване за по-нататъшно учене в рамките на държавите членки и между тях. За тази цел Комисията ще **преразгледа Препоръката на Съвета и Парламента относно осигуряване на качеството**⁵⁰ в сътрудничество с държавите членки и сектора на висшето образование⁵¹.
- В тясно сътрудничество с държавите членки и сектора на висшето образование Комисията ще проучи дали е необходимо и възможно да се установи **правен статут за алиансите от университети**, като например мрежата от европейски университети. Ако има основания за това, от 2023 г. нататък може да бъдат започнати действия за улесняване на такова задълбочено и устойчиво сътрудничество между образователните институции в отделните държави членки. Действията може да включват решения за трансгранично сътрудничество, свързани с финансирането, акредитацията, осигуряването на качеството, връзките между студентите и работодателите, както и с управлението на инфраструктурата. Подробно ще бъде разгледана възможността за използване на съществуващите национални и европейски статuti, като например европейските групи за териториално сътрудничество, за да се

⁵⁰ Препоръка на Европейския парламент и на Съвета от 15 февруари 2006 г. относно по-нататъшно европейско сътрудничество при осигуряване на качеството в областта на висшето образование (ОВ L 64, 4.3.2006 г., стр. 60).

⁵¹ Квалификационни рамки, системи за кредити, инструменти за осигуряване на качеството, чрез които уменията, компетентностите и квалификациите на учащите стават разбираеми и сравними.

установи дали биха могли да бъдат пригодени и използвани за целта, или ще са необходими други решения.

- **Инициативата за европейска студентска карта**, определена в Заключенията на Европейския съвет от 14 декември 2017 г. като едно от ключовите действия за допълнително *“насърчаване на мобилността на студентите и участието им в образователни и културни дейности”*, е важна стъпка за постигането на целите на европейското пространство за образование и за максималното улесняване на мобилността на студентите в рамките на Европа. Чрез двата си основни компонента — мобилното приложение „Еразъм+“ и цифровизираното управление на мобилността на студентите, инициативата представлява истинска революция в опростяването на начина, по който университетите управляват мобилността на студентите. Благодарение на създаването на единно цифрово гише чрез **мобилното приложение „Еразъм+“** студентите ще имат лесен и сигурен достъп до цялата информация и всички услуги, от които се нуждаят преди, по време на и след мобилността си в чужбина⁵². Студентите ще могат да кандидатстват за мобилност, да избират курсове, които да посещават, да получават по-бърз и лесен достъп до услуги, като библиотека, транспорт, настаняване, и до информация относно събития и дейности, организирани от местния студентски съюз или местните клонове на паневропейските студентски организации, а придобитите от тях в чужбина кредити да бъдат признавани автоматично. Чрез платформата за **европейски студентски електронни карти** в съответствие с Регламента относно електронната идентификация и удостоверителните услуги ще бъде създадена рамка за надежден трансграничен обмен на данни за идентификация, която ще допринесе за целите на инициативата за европейска студентска карта⁵³.
- Целта на инициативата е управлението на мобилността да стане по-лесно, по-ефективно и по-екологично за висшите училища. Ще бъдат цифровизирани всички административни стъпки и различните оперативно съвместими информационни системи на университетите в държавите, участващи в програмата „Еразъм+“, ще бъдат свързани, като по този начин мобилността по „Еразъм+“ вече ще се осъществява без документи на хартиен носител и в пълно съответствие с Общия регламент относно защитата на данните. Инициативата също така насърчава установяването на силна европейска студентска идентичност, като позволява на университетите да добавят холограма „Европейски студент“ и уникален номер към вече съществуващите студентски карти, за да могат студентите им да получават достъп до студентски услуги и отстъпки в чужбина. С подкрепата по програмите „Еразъм“ и „Цифрова Европа“ и от Механизма за свързване на Европа Комисията ще започне постепенно въвеждане на тези услуги, започвайки със студентите по „Еразъм“ през 2021 г.,

⁵² В резултат на успешната пилотна фаза, започнала през 2018 г., понастоящем над 2 000 висши училища участват в изпитването на цифровото управление на мобилността, мобилното приложение „Еразъм+“ е изтеглено и инсталирано над 85 000 пъти и са създадени около 2,3 милиона европейски студентски карти с холограма „Европейски студент“.

⁵³ Съобщение на Комисията „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура — Приносът на Европейската комисия към срещата на лидерите в Гьотеборг“ (COM(2017) 673 final).

като целта е до 2025 г. всички студенти, участващи в мобилност, да могат да се възползват от тях.

- В съответствие с Препоръката на Съвета от 26 ноември 2018 г. относно насърчаването на **автоматичното взаимно признаване** на квалификациите за висше образование и за завършен гимназиален етап на средно образование и квалификациите по обучение и на резултатите от периоди на учене в чужбина⁵⁴ квалификацията, придобита в дадена държава членка, следва да бъде валидна във всяка друга държава членка за получаването на достъп до по-нататъшни учебни дейности. За тази цел Комисията ще продължи да подпомага държавите членки за създаването на условия, които **до 2025 г. да направят възможно автоматичното взаимно признаване на квалификации**. Това също предполага тясно сътрудничество с националните информационни центрове за академично признаване (NARIC), подпомагани по програмата „Еразъм+“. Със средства от „Еразъм+“ е създаден екип за техническа поддръжка за мрежата NARIC, който ще съдейства за въвеждането на автоматичното признаване. Екипът ще подпомогне мрежата за признаване с изграждане на капацитет, обучения и споделяне на най-добри практики, свързани с автоматичното признаване. През 2022 г. въз основа на информация от държавите членки Комисията ще докладва за напредъка по изпълнението на Препоръката на Съвета.
- Чрез Програмата за умения Комисията ще подпомогне държавите членки и висшите училища да използват наличните в „Европас“ стандартни европейски инструменти за създаване на автентични цифрови удостоверения, включително цифрова диплома и микроквалификации. Цифровите удостоверения, издадени посредством общите европейски инструменти, могат да улеснят признаването, да направят процесите по приемане и набиране на кадри по-ефективни и да намалят измамите.
- Обратната връзка със завършилите своето образование е съществена за гарантирането, че знанията, уменията и компетентностите, придобити от студентите, са висококачествени и подходящи както за съвременния, така и за бъдещия професионален свят. Обратната информация от проучванията е полезна не само за университетите, които могат да пригледат своите учебни програми и преподаване, но и за лицата, отговарящи за определянето на политики, които се стремят да подобрят пригодността за заетост на завършилите, да отстранят пропуските и несъответствията в уменията и да насърчат социалното приобщаване, достъпността и мобилността. Тази информация допринася и за разработването на учебните програми от висшите училища. Това е същността на **европейската инициатива за проследяване на дипломираните лица**, изложена в *Препоръката на Съвета от 2017 г. относно проследяването на дипломираните лица*⁵⁵. В резултат на тази инициатива много държави създадоха механизми за проследяване на резултатите във връзка с обучението и заетостта

⁵⁴ Препоръка на Съвета от 26 ноември 2018 г. относно насърчаването на автоматичното взаимно признаване на квалификациите за висше образование и за завършен гимназиален етап на средно образование и квалификациите по обучение и на резултатите от периоди на учене в чужбина (ОВ С 444, 10.12.2018 г., стр. 1).

⁵⁵ Препоръка на Съвета от 20 ноември 2017 г. относно проследяването на дипломираните лица (ОВ С 423, 9.12.2017 г., стр. 1).

на дипломираните лица или подобриха съществуващите такива механизми. През 2022 г. Комисията ще направи преглед на напредъка по отношение на прилагането на Препоръката, като очакването е до края на 2024 г. то да достигне 80 %. За да се подсили европейското измерение, държавите членки си сътрудничат за гарантиране на съпоставимостта на данните и много от тях ще проведат проучвания сред дипломираните лица, като използват съвместно приет набор от въпроси, за да могат да сравнят резултатите. Комисията очаква до 2025 г. проследяването на дипломираните лица да бъде въведено в цяла Европа. Тази инициатива би могла не само да подпомогне университетите, но и да осигури информация, която да се използва при създаването на политики на ЕС, подпомагащи висшите училища да развиват уменията, необходими за екологичния преход.

- „Хоризонт Европа“ и Европейският институт за иновации и технологии ще имат ключова роля в подпомагането на измерението, свързано с научните изследвания и иновациите, на алиансите от европейски университети и в изграждането на екосистеми от знания. Освен това анализите на големи обеми данни и машинното самообучение следва да бъдат включени във взимането на решения и ученето в европейското пространство за образование, като същевременно бъдат спазвани стандартите за защита на данните и неприкосновеността на личния живот. В единодействие с европейското научноизследователско пространство и с подкрепа от Европейския институт за иновации и технологии Комисията ще започне инициативи за повишаване на приноса на образованието и обучението към капацитета на Европа за иновации.

3.6 Образованието като част от по-силна Европа в света

Европейското пространство за образование може да допринесе за постигането на геополитическите цели на Европейския съюз, като засили връзките му с останалия свят. Международното сътрудничество следва да играе по-значима роля за подпомагане на образователните системи в страните партньори.

За да се засили ролята на образованието във външните политики на ЕС, както и с оглед на пандемията от COVID-19, може да се предвидят следните действия:

- Действията на равнище ЕС следва да бъдат насочени към създаване на **подход „Екип Европа“** и насърчаване на по-засилено сътрудничество с държавите — членки на ЕС, във връзка с външните дейности на образователните и обучителните институции в различни части на света, като по този начин **се затвърди позицията на ЕС като партньор в образованието на световно равнище**⁵⁶. Това ще бъде изпълнено в съответствие с компетентностите на ЕС и процедурите за взимане на решения, включително правилата за гласуване, установени с Договорите за ЕС. Сам по себе си ЕС е сравнително малък играч,

⁵⁶ Съвместно съобщение до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Съобщение относно действията на ЕС за глобално реагиране на COVID-19“ (JOIN(2020) 11 final).

но ЕС и неговите държави членки отговарят за повече от половината от цялото международно сътрудничество в сферата на образованието, включително основното образование, средното образование, ПОО и висшето образование. Следователно образованието и обучението имат съществена роля на обединител на „Екип Европа“. Това включва по-добро съгласуване на европейските дейности за международно сътрудничество в сферата на образованието, включително програмата „Еразъм+“ и приноса на ЕС за глобални образователни инициативи, с приоритетите на ЕС на двустранно, регионално и световно равнище. ЕС също така ще продължи да подпомага достъпа на засегнати от хуманитарни кризи деца до безопасно, качествено и акредитирано начално и средно образование чрез проекти за образование в извънредни ситуации. ЕС ще насърчава равенството в достъпа до качествено образование на всички равнища, като отделя 10 % от бюджета за хуманитарна помощ за образование в извънредни ситуации. Този подход може да създаде по-силни взаимодействия между образованието и останалите части от програмата за партньорство на ЕС.

- Освен физическата мобилност ЕС следва да подпомогне цифровия модел на интернационализация на доставчиците на образование, по-специално висшите училища и институциите за професионално обучение, чрез увеличаване на цифровите възможности за персонала, преподавателите и учащите, включително чрез онлайн курсове и модели за смесено учене.
- ЕС също така следва да засили сътрудничеството със **стратегически световни партньори** (напр. Китай, Япония, САЩ), като същевременно гарантира по-доброто опазване на интереса, експертния опит и ценностите на Съюза и насърчава взаимността и еднаквите условия на конкуренция.
- **Разширяването на международното измерение на програмата „Еразъм“** може да послужи като основен инструмент за укрепване на глобалното измерение на европейското пространство за образование. Програмата „Еразъм“ следва да се използва все повече по целенасочен начин, за да се привлекат таланти във висшите училища в ЕС и да се използват мрежите от дипломирали се лица за стратегическо взаимодействие с младите бъдещи лидери в страните партньори. Следва да се постави силен акцент върху сътрудничеството със съседните държави и по-специално с Африка в подкрепа на изпълнението на всеобхватната стратегия на ЕС за Африка, допринасяща за икономическото възстановяване на региона чрез подкрепа за текущия процес на реформи в системите за образование, обучение и научни изследвания.
- Комисията ще направи действия като **съвместните магистърски програми „Еразмус Мундус“** още по-отворени за света, за да укрепи международните партньорства и да гарантира, че европейското висше образование ще бъде по-привлекателно от всякога. Това следва да спомогне за допълнителното повишаване на интернационализацията, привлекателността и конкурентоспособността на световно равнище на университетите в Европа.

Международните междинни цели ще включват **по-засилено участие във взаимно учене и сътрудничество**. Освен настоящото участие на държавите от Европейската

асоциация за свободна търговия, които са членки на Европейското икономическо пространство⁵⁷, Западните Балкани също следва да бъдат напълно приобщени към европейското пространство за образование и програмата „Еразъм“⁵⁸ в съответствие с приложимите условия и процедури.

4 БЛАГОПРИЯТНА РАМКА ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ ДО 2025 Г.

За да бъде европейското пространство за образование реализирано до 2025 г., ще бъде установена **благоприятна рамка**.

4.1 Задачи на благоприятната рамка за европейско пространство за образование

Благоприятната рамка ще подпомогне постигането на европейското пространство за образование по следните начини:

- На първо място, ще позволи на държавите членки, ЕС и по-широкото образователно и обучително общество да осъществят представените в настоящото съобщение инициативи за постигане на европейското пространство за образование. Въз основа на засилените насоки на Съвета ще стимулира на гъвкавите методи за сътрудничество и ще укрепи взаимодействията с други инициативи в сферата на образованието и обучението, включително европейското научноизследователско пространство и процесите от Копенхаген и Болоня. В допълнение към европейските срещи на високо равнище по въпросите на образованието и действията за ангажиране, обхванати от европейското пространство за образование и плана за действие в областта на цифровото образование, като например Коалицията за образование, посветено на климата или Хакатона в областта на цифровото образование, Комисията ще насърчи редовните информационни дейности и кампании за стимулиране ангажираността на заинтересованите страни на местно и регионално равнище.
- На второ място, с благоприятната рамка ще **бъдат определени цели и показатели за насочване и проследяване на напредъка по отношение на европейското пространство за образование**. Освен проследяването на напредъка по съществуващите цели е необходимо с всички заинтересовани страни да се разработи нов подход към показателите и целите за европейското пространство за образование в шестте му измерения. Комисията ще продължи да си сътрудничи с държавите членки и по-широката образователна и обучителна общност за събирането на съпоставими доказателства и разработването на показатели с оглед насърчаването на основано на факти създаване на политики в процеса по постигане на европейското пространство за образование.

⁵⁷ Исландия, Лихтенщайн и Норвегия са напълно приобщени (статут на държавите по програмата) към програмата „Еразъм+“ (2014—2020 г.).

⁵⁸ Северна Македония и Сърбия вече са напълно приобщени (статут на държавите по програмата) към програмата „Еразъм+“ (2014—2020 г.).

- На трето място, благоприятната рамка ще стимулира интегрирането на образованието и обучението в **европейския семестър**, за да утвърди капацитета на държавите членки да се възстановят от извънредното положение във връзка с COVID-19. Европейският семестър ще зададе по-широкия контекст, в който ще се преглежда напредъка по отношение на европейското пространство за образование наред с други социални и икономически политики. Той също така ще осигури информация и анализ, свързани с взаимодействието на образованието и обучението с други политики, които да послужат при създаването на специфични за всяка държава препоръки. В сътрудничество със Съвета Комисията ще разгледа нови възможности за доброволно допринасяне с информация за семестъра от страна на държавите членки, като например чрез доброволни партньорски проверки. Благоприятната рамка ще бъде от ключово значение за насочването на финансовата подкрепа чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове и Инструмента за техническа подкрепа на Комисията (бившите Програми за подкрепа на структурните реформи). Значителното финансиране, осигурено чрез Механизма за възстановяване и устойчивост, ще предостави допълнителна съществена подкрепа за реформи и инвестиции в образованието — от инфраструктура и строителство до обучения, цифрови устройства или средства за образователни ресурси със свободен достъп. В годишната стратегия за устойчив растеж за 2021 г. е подчертана необходимостта от безпрецедентни инвестиции в повишаването на квалификациите и преквалификацията, като това е определено за една от седемте водещи инвестиции.
- На четвърто място, чрез благоприятната рамка ще бъдат **положени основите за изграждане на пълноценна рамка за управление за европейското пространство за образование до 2025 г.** при пълно зачитане на отговорността на държавите членки по отношение на съдържанието, което се преподава, и организацията на образователните им системи. Тази нова рамка за управление ще изисква експертно политическо ръководство за взимане на решения в една сложна екосистема. За да се случи това, новата рамка за управление следва да засили стратегическите цели на ЕС и да подпомогне свързването им с глобалните инициативи, включително с тези от контекста на ООН и ОИСР. Тя следва да доведе до повишена ефективност и ефикасност за министрите и специалистите по отношение на ангажираността им на равнище ЕС. И накрая, следва да стимулира ефективните решения и политически реформи на място. Във връзка с това Комисията ще подпомогне засилването на работата по инвестициите като част от европейското пространство за образование. Това ще включва насърчаване на дебата по време на политически форуми на високо равнище, като например обмена между министрите на финансите и министрите на образованието в ЕС, както и с други институции, като например Европейската инвестиционна банка и Европейския парламент. На техническо равнище процесът ще бъде подпомаган от експертна група по въпросите на качествените инвестиции в образованието и обучението, която ще помага за запазването на акцента върху инвестициите на национално и регионално равнище. Комисията също ще предостави специална подкрепа на местните, регионалните и националните власти за улесняване на взаимното учене, анализа и споделянето на добри практики при инвестициите в образователната инфраструктура.

4.2 Описание на благоприятната рамка

През периода до 2025 г. Комисията предлага **чрез благоприятната рамка за европейско пространство за образование и с финансови средства предимно от програмата „Еразъм“ да се запазят всички изпитани и изпробвани в рамките на „Образование и обучение 2020“ практики в областта на взаимното учене**, като например работните групи, формациите от генерални директори и инструментите за взаимно обучение. Следва да бъдат включени и други свързани органи за управление, като например Консултативния комитет за професионално обучение.

За да се отговори на все по-комплексните и бързо изменящи се потребности на цифровото общество и икономика, благоприятната рамка за европейско пространство за образование ще допринесе за ангажираността и взаимодействието в рамките на по-широката образователна екосистема, като благоприятства за постигането на добър баланс между срещите онлайн и тези на живо.

Основните характеристики на благоприятната рамка ще бъдат:

- Съветът се приканва да организира редовни съвместни дискусии между Съвета по образование, младеж, култура и спорт и други състави на Съвета, за да се подпомогне приемането на подход към образованието и обучението, който обхваща всички нива на управление, и да се затвърди приносът на образованието и обучението за политическите приоритети на ЕС⁵⁹, като същевременно се подпомогне работата върху образованието в рамките на европейския семестър.
- Управителен съвет за европейското пространство за образование, който да прави преглед и да гарантира придвижването на всички тези инициативи, водещи до постигането на ЕПО. Съставът и методите на работа на съвета следва да бъдат определени съвместно с държавите членки до края на юни 2021 г.
- Засилена структурирана работа между Комисията, държавите членки и заинтересованите страни за съвместно създаване на мерки на политиките и мерки по финансирането, включително чрез инициативи „от долу нагоре“ и по-засилено използване на средства от ЕС.
- Постоянна платформа за европейското пространство за образование, служеща за портал към действията и услугите, които обхваща. Чрез платформата ще се гарантират прозрачността на информацията и достъпа до нея, както и ще се предостави леснодостъпно пространство с информация относно дейностите по благоприятната рамка и постигнатите чрез тях резултати. Платформата също така ще включва интерактивна платформа, подпомагаща сътрудничеството и обмена между държавите членки и заинтересованите страни.

⁵⁹ Включително конференцията за бъдещето на Европа, Европейския зелен пакт, Европейския стълб на социалните права и целите на ООН за устойчиво развитие.

4.3 Проследяване на напредъка

Фактите сочат, че целите на ЕС дават тежест на свързаните с образованието проблеми в националните програми и насърчават проследяването на напредъка. Те са ключови отправни точки за европейския семестър и се използват като основа за насочване на финансирането от ЕС. Като средство за по-нататъшно проследяване на напредъка по отношение на образованието и обучението Комисията предлага набор от **цели, които да бъдат постигнати до 2030 г., което съвпада със срока за постигането на ЦУР**. Този срок осигурява на държавите членки времето, което им е необходимо, за да въведат и осъществят нужните реформи на политиките и инвестиции, както и за да станат видими ефектите от тях.

Тези цели следва да се основават на международно съпоставими данни, основани на отделни за всяка държава обобщени данни и среднопретеглена стойност за ЕС. Проследяваните данни трябва да се групират по полов признак. Комисията приканва Съвета да определи ангажимента на ЕС като цяло да постигне следните цели до 2030 г.⁶⁰:

- Делът на 15-годишните със слаби резултати по четене, математика и природни науки да е под 15 %.
- Делът на осмокласниците с ниска компютърна и информационна грамотност да е под 15 %.
- Най-малко 98 % от децата на възраст между 3 години и възрастта за започване на задължително начално образование да участват в образованието в ранна детска възраст.
- 90 % от лицата на възраст 20—24 години да са завършили поне гимназиален етап на средното образование.
- Поне 50 % от лицата на възраст 30—34 години да са завършили висше образование.

Освен това, както е представено в Програмата за умения, до 2025 г. 50 % от възрастните в ЕС следва да участват в учене всяка година.

Предложените цели за европейското пространство за образование, както и тези относно ученето за възрастни, ПОО и пригодността за заетост, представени в Програмата за умения и в предложението за Препоръка на Съвета относно професионалното образование и обучение, се допълват и подсилват взаимно, като обхващат целия спектър на образованието и обучението. Комисията ще извършва редовен преглед на напредъка по отношение на тези набори от цели и ако е необходимо, ще предложи удължаването и преразглеждането им за 2030 г.

Комисията ще публикува ежегодно Европейския обзор на образованието и обучението, за да прави преглед на положението във връзка с постигането на европейското пространство за образование във всички сектори на образованието и обучението.

⁶⁰ В работния документ на службите на Комисията са представени източниците на данните за тези цели.

Обзорът ще включва профили на държавите и напредъка по целите на ЕС, като ще се вземат предвид целите на ЕС и на държавите и ще се предлага ориентир за реформи на политиките. В него ще се представя последователен анализ на данните по пол, социално-икономически статус, специални образователни потребности и малцинствен или мигрантски произход.

Целите за европейското пространство за образование следва да бъдат придружени от набор от аналитични инструменти и инструменти за взаимно учене, с които напредъкът да се измерва посредством международно съпоставими и редовно събирани данни. Наблюдението на образованието и обучението в ЕС ще включва също и други количествени и качествени показатели, както и резултати от проучвания и изследвания. Комисията ще си сътрудничи с държавите членки, специалисти, заинтересовани страни и международни партньори, за да разработи показатели в области, които не са обхванати от съществуващите събирани данни в международен мащаб, но които представляват приоритетни цели за европейското пространство за образование.

За да се направи преглед на напредъка по отношение на постигането на европейското пространство за образование до 2025 г., да бъдат обсъдени следващите стъпки и да се даде нов тласък на действията, Комисията ще публикува **доклад относно напредъка във връзка с европейското пространство за образование през 2022 г.** и ще организира **междинен преглед през 2023 г. заедно с Европейския парламент.** През 2025 г. ще последва и пълен доклад на Комисията относно европейското пространство за образование.

5 ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Както се посочва в настоящото съобщение, успехът на европейското пространство за образование ще зависи от продължаването на сътрудничеството, подновяването на ангажимента за преследване на общи цели и наличието на стабилна рамка, която да позволи осъществяването му до 2025 г. Комисията приканва Съвета да одобри шестте измерения, на които се основава европейското пространство за образование, както и средствата, междинните цели и предложената рамка за постигането му до 2025 г. С европейското пространство за образование се осигурява перспектива за бъдещето на образованието и обучението в Европейския съюз. С него се определят основните проблеми и бъдещите действия в съответствие с принципа на субсидиарност и при пълно зачитане на компетентностите на държавите членки в областта на образованието и обучението на национално, регионално и местно равнище. Образованието и обучението ще бъдат основна движеща сила за възстановяване, основано на екологичния и цифровия преход. Освен това работата по европейското пространство за образование ще допринесе за геополитическото позициониране на ЕС и неговите държави членки.

Комисията изцяло се ангажира с постигането на европейското пространство за образование до 2025 г. и призовава останалите европейски институции, държавите членки, образователната и обучителната общност и всички, за които образованието е от значение, да обединят сили и заедно да обновят способността на образованието да формира устойчив и щедър свят.